

Streszczenie

Adam Rapacki. Minister Spraw Zagranicznych PRL

Adam Rapacki urodził się 24 grudnia 1909 r. we Lwowie. W latach 1920-1929 uczył się on w gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Warszawie. We wspomnianym okresie podjął on również pierwszą aktywność polityczną wraz z kolegami klasowymi. Polegała ona na związaniu koła, które sympatyzowało z ruchem robotniczym oraz z Polską Partią Socjalistyczną.

Bohater biografii w 1929 r. podjął studia w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie na kierunku ekonomii. W latach 30. XX w. był on również aktywnym działaczem Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej oraz Organizacji Młodzieży Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego. Podjął on również pracę w ruchu spółdzielczym.

Rapacki brał udział w kampanii wrześniowej, która skończyła się dla niego 22 września 1939 r., kiedy Niemcy rozbili jego oddział na przedpolach Modlina. Okres września 1939 do kwietnia 1945 spędził w Oflagach. Po wojnie kariera polityczna Adama Rapackiego nabrała rozpędu. Od sierpnia 1946 wszedł w skład ścisłego kierownictwa Polskiej Partii Socjalistycznej, a od stycznia 1949 był członkiem Biura Politycznego Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. W latach 1947-1950 był ministrem żeglugi, gdzie był odpowiedzialny za odbudowę polskiej gospodarki morskiej. W okresie od 1950 do kwietnia 1956 piastował funkcję ministra szkolnictwa wyższego. Wówczas najbardziej uwidoczniła się u niego postawa koniunkturalisty i odejście od etosu inteligenta, którym był przed wybuchem II wojny światowej.

Funkcję szefa polskiej dyplomacji sprawował w latach 1956-1968. W początkowym okresie do 1959 faktycznie posiadał realny wpływ na kształtowanie polskiej polityki zagranicznej. Szczególną popularność oraz silną pozycję w aparacie władzy zdobył po 2 października 1957, kiedy to na forum XII Zgromadzenia Ogólnego ONZ zgłosił inicjatywę utworzenia strefy bezatomowej w Europie Środkowej. W późniejszym okresie przyjął bardziej bierną postawę i reagował na kryzysy polityczne, jakie pojawiły się na przełomie lat 50. i 60. XX w. (II kryzys berliński i kryzys karaibski). Adam Rapacki podjął również próbę odświeżenia polskiej inicjatywy z 1957 r. i był również faktycznym pomysłodawcą oraz promotorem planu Gomułki. Wspomniane idee rozbrojeniowe miały w jego ocenie ważny cel,

jakim było wytworzenie atmosfery odprężenia pomiędzy blokiem Wschodnim a Zachodnim. Działania te zostały zauważone przez Zachód, co Adam Rapacki wykorzystał w sposób praktyczny, podpisując w imieniu PRL umowy handlowe o współpracy technicznej czy kulturalnej z tymi krajami w latach 60 XX w. Okres ten był również czasem, gdy jego pozycja polityczna uległa osłabieniu również ze względu na pogarszający się stan zdrowia. Swą karierę w MSZ oraz polityczną zakończył w wyniku wydarzeń marca 1968. Ostatecznie zmarł 10 października 1970 r., w wyniku czwartego ataku serca.

Rozprawa została podzielona na cztery rozdziały. Pierwszy opisuje aktywność społeczno-polityczną Adama Rapackiego do roku 1956. Drugi skupia się na analizie pracy ówczesnego szefa MSZ w początkowych latach jego ministrowania (1956-1959). Najważniejszym zagadnieniem tej części pracy jest analiza zagadnień związanych z planem Rapackiego. W trzeciej części pracy autor skupił się na omówieniu reakcji Rapackiego oraz całego MSZ na II kryzys berliński oraz karaibski. Ostatni rozdział odtworzy pogląd ministra na problem niemiecki, który był dominujący w jego działalności w MSZ. Zostanie również opisany proces normalizacji stosunków z Zachodem oraz reakcja Rapackiego na wydarzenia towarzyszące wojnie sześciodniowej z 1967 r. Na sam koniec zostaną wyjaśnione okoliczności odejścia Adama Rapackiego z urzędu. Dodatkowo zostanie opisana jego krótka emerytura.

Pracę stworzono na podstawie wnikliwej kwerendy archiwalnej, analizy wspomnień i relacji, które odnosiły się bezpośrednio i pośrednio do aktywności Adama Rapackiego.

Abstract

Adam Rapacki Minister of Foreign Affairs of Polish People's Republic

Adam Rapacki was born on 24th of December 1900 in Lviv. From 1920 to 1929 he studied at Adam Mickiewicz gymnasium in Warsaw. During this time, him and his school friends started their first political activity. They formed a group sympathizing with labor movement and Polish Socialist Party.

In 1929 Rapacki started Economics studies at SGH Warsaw School of Economics. In 1930's he was an active member of Union of Independent Socialist Youth and Youth Organization of the Workers University Society. He also started working in cooperative movement.

Rapacki participated in September campaign up until 22nd of September 1939, when Germans broke his branch in Modlin's foreground. From September of 1939 to April of 1945, he was incarcerated in Oflags. After war Rapacki's political career gained momentum. From August of 1946 he was in top management of Polish Socialist Party and from January of 1949 he was a member of Politburo of the Polish United Workers' Party. During the period 1947-1950 he was the Minister of Shipping and he was responsible for the rebuild of polish marine economy. From 1950 to April of 1956, he was the Minister of Higher Education. At this time his opportunist demeanor was best seen – he left the demeanor of intellectualism which was the biggest part of his identity before World War II.

Rapacki was the Head of Polish Diplomacy in years 1956-1968. In the initial period up to 1959 he had a real influence on forming the polish foreign policy. He became popular and his position in politics strengthen after the 2nd of October 1957, when he submitted an initiative of creating a nuclear-weapon-free zone in Central Europe on XII United Nations National Assembly. Later his attitude became more passive and reacted on political crises from the turn of 1950s and 1960s (the second Berlin Crisis and Caribbean Crisis). He also tried to resume the Polish initiative from 1957 and was the true originator and promoter of Gomulka plan. In Rapacki's opinion mentioned disarmament ideas had an important goal, which was creating the

atmosphere of relaxation between Eastern and Western Bloc. Those actions were noticed by Western block, which Rapacki used in a practical way by signing, on behalf of PPR, trade agreements on technical cooperation or cultural cooperation with those countries in 1960s. During that period his political position weakened because of the deterioration of his health. His career at the Ministry of Foreign Affairs and political career itself ended due to March 1968 events. He died on the 10th of October 1970 in result of his fourth heart attack.

This thesis is divided into four chapters. First one describes sociopolitical activity of Adam Rapacki up until 1956. Second one focuses on the evaluation of his work as the Minister of Foreign Affairs from 1956 to 1959. The most important aspect of this part is the analysis of issues concerning Rapacki's plan. In the third part the main focus was the description of Rapacki's and the whole Ministry's of Foreign Affairs reaction to Berlin Crisis of 1961 and Caribbean Crisis. The last chapter shows Rapacki's view on the German problem, which was a dominating part during his career at Ministry of Foreign Affairs. There is also the description of the process of normalizing relations with the West and Rapacki's reaction to events accompanying the Six-Day War in 1967. At the end there is an explanation as to why Adam Rapacki left his position in the Ministry and a description of his short retirement.

This thesis was written based on an insightful archival inquiry, the analysis of memories and accounts that referred directly and indirectly to Adam Rapacki's activity.